

3. De verborgen betekenis van Joh.1:12-13.

Algemeen wordt aangenomen dat het Johannesevangelie niets meldt over de kindertijd van Jezus of over de twee Jezuskinderen. Niettemin blijkt de proloog van dit evangelie een korte verwijzing te bevatten naar de twee Jezuskinderen, en nog wel op de plaats waar men dit kan verwachten, namelijk in Joh.1:12-13, vlak voor de vermelding van de vleeswording van het Woord in Joh.1:14. De betrokken passage luidt als volgt:

Joh.1:12 ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, 13 οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν.

Joh.1:12 **Al diegenen die Hem aanvaardden, aan hen gaf Hij het vermogen om kinderen van God te worden, aan hen die geloofden in de Naam van diegene 13 die niet uit bloed noch uit de wil van het vlees of uit de wil van een man, maar uit God zijn geboren.**

Over de betekenis van deze passage is heel wat inkt gevloeid. Het lijkt onmogelijk om een zinvolle lezing voor te stellen. Men onderscheidt twee interpretatieproblemen:

(a) Het antecedent van het betrekkelijk voornaamwoord οἳ ('die'; het eerste woord van vers 1:13) lijkt niet éénduidig bepaald. Vaak wordt οἳ begrepen alsof het betrekking heeft op 'τοῖς πιστεύουσιν' ('aan hen die geloofden') dat eveneens in het mannelijk meervoud staat. Inhoudelijk gezien is deze interpretatie onzinnig: indien "...zij die geloofden" reeds uit God zijn geboren (wat is aangeduid door de aorist ἐγεννήθησαν) dan heeft het geen zin om hen het vermogen te geven om "...kinderen van God te worden".

Sommige commentatoren²⁷ hebben daarom voorgesteld dat 'οἳ' betrekking zou hebben op 'τέκνα θεοῦ' ('kinderen van God'). Omdat τέκνον ('kind') een onzijdig zelfstandig naamwoord is, en het betrekkelijk voornaamwoord οἳ ('die') mannelijk, moet de zin dan als een *constructio ad sensum*²⁸ worden opgevat. Enerzijds levert dit een vrij hachelijke lezing op (omwille van de interjectie 'τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ'), en anderzijds blijft toch een semantisch probleem bestaan: hoe kan men een kind van God *worden* indien dat kind *reeds geboren is* uit God ('een kind van God worden/zijn' kan geacht worden hetzelfde te betekenen als 'geboren worden/zijn uit God')?²⁹

²⁷ Zie bv.: Frédéric Godet "Commentaire sur l'évangile de saint Jean", 1902; p.439-440

²⁸ "Il semble au premier coup d'œil, en raison du verbe au passé : qui sont nés, que l'apôtre place, la régénération avant la foi, ce qui est naturellement impossible. Mais, comme le fait observer avec raison Meyer (*Kritisch exegetisch Handbuch über das Evangelium des Johannes*, Göttingen 1862, p.66), le relatif οἳ, qui, ne se rapporte point au mot τοῖς πιστεύουσιν, ceux qui croient, mais par une construction ad sensum au substantif neutre τέκνα θεοῦ, enfants de Dieu. Le v. 13 développe ce terme : 'enfants de Dieu' (...)"

²⁹ Ivm de betekenis van 'constructio ad sensum' zie bv.: <https://en.wikipedia.org/wiki/Synesis>. John Pryor ("Of the Virgin Birth or the Birth of Christians? The text of John 1:13 once more" *Novum Testamentum* 27 (4), p.296-318, 1985) omschrijft het probleem als "...the difficulty of determining the antecedent of οἳ and the unsuitability of the tense of ἐγεννήθησαν. If the antecedent is τέκνα then one has the difficulty of a predicative clause passing over a phrase in apposition. Whether the verse goes

(b) De conjunctie 'καὶ' ('en') waarmee het volgende vers opent (Joh.1:14 ('En het Woord is vlees geworden...')) suggereert sterk dat een nauwe inhoudelijke samenhang moet bestaan tussen vers 1:13 en het daaropvolgende vers 1:14. Omwille van deze conjunctie verwacht men dat vers 1:13 in inhoudelijk opzicht nauw samenhangt met de incarnatie van de Logos en betrekking heeft op een gegeven dat logisch voorafgaat aan deze incarnatie³⁰.

In vrijwel alle bijbelvertalingen blijven deze problemen onopgelost. Enerzijds lijken de vertalers uit te gaan van het onmogelijke idee, dat 'diegenen die het vermogen krijgen om kinderen te worden van God' dezelfde zijn als 'diegenen die reeds geboren zijn uit God'. Anderzijds vertonen de vertalingen een inhoudelijke cesuur tussen 1:13 en 1:14, ondanks de conjunctie 'καὶ'.

De auteur van het vierde evangelie was een buitengewoon gesofisticeerd schrijver. Wij stellen voor dat hij in de betrokken passage *welbewust* het grammaticaal fenomeen van de 'constructio ad sensum' heeft aangewend om te refereren naar het esoterisch concept van de twee Jezuskinderen. Wij gaan ervan uit dat de meerderheidslezing van 1:13 inderdaad origineel is (de tekst luidt dus inderdaad "...uit God zijn geboren" en niet "...uit God is geboren"; de minderheidsvariant vermeld in noot 30 is zeer waarschijnlijk een latere 'correctie' door kopianten die niet vertrouwd waren met het concept van de

with πιστεύουσιν or with τέκνα one would have expected either a present or a perfect tense. As it presently reads, those who receive authority to become God's children are already so by reason of a prior birth from God" (p.298). Verder in het artikel stelt de auteur voor om het semantisch probleem te negeren: "...it is more likely that τέκνα is the antecedent of οἱ. If the latter be taken as a simple relative pronoun, then, as long been recognized, οἱ is chosen ad sensum instead of ἅ. In this case, there is admittedly a certain awkwardness in the placement of the appositional phrase τοῖς πιστεύουσιν. However, one wonders whether the application of strict grammatical rules must be the criterion for determining the rightness of a reading. As in modern writing, the demands of the author may at times compel a breaking of the 'rules' (...)" (p.301). De auteur stapt uiteindelijk over het bezwaar als "...an attempt to be too fine in the reading of the text" (p.302).

³⁰ Edwyn Clement Hoskyns ("The fourth gospel" Londen: Faber and Faber 1940,1947) schrijft: "The evangelist did not write simply *The Word became flesh*, as though he were beginning a new topic. He wrote *And the Word became flesh*. That is to say, he links v.14 closely to v.13" (p.164). Op p.163-166 bespreekt Hoskyns de tekstvariant van 1:13, waar een enkelvoud staat in plaats van een meervoud ("die uit God is geboren" in plaats van "die uit God zijn geboren"). Deze variant "...is found in the Verona Codex of the Old Latin Version, but in no other known manuscript of the gospel. Tertullian, however, not only assumes a similar reading, but denounces the reading *who were born* as a falsification by the Valentinians (...) Tertullian goes on to argue that the whole verse must be taken to refer to the birth of Jesus of the Virgin Mary (...)" (p.163). Hoskyns verwijst naar nog andere kerkvaders en besluit (p.165) dat "...the language of v.13 was felt to be naturally applicable to the Virgin Birth (...) it would not seem unreasonable to assume that, at the beginning of the second century, phrases such as *not by the will of man, but by the will of God* were actually current or at least wholly natural with reference to the Virgin Birth of Jesus, and that the evangelist and his readers were familiar with such language or that it would possess an obvious application to the birth of the Lord. If so, a background is provided for the sequence of vv.12-14 in the prologue, and the Evangelist employs phraseology actually used of or obviously suggestive of the Virgin Birth, transferring or applying it to the desired spiritual miracle of Christian regeneration, but in such a way that the reference to the miraculous birth of Jesus is preserved and presumed ...".

twee Jezuskinderen). De tekst dient echter zodanig begrepen te worden dat het antecedent van 'die' ('οἱ' tzt het eerste woord van 1:13) niets anders is dan het onmiddellijk voorafgaande woord 'diegene' ('αὐτοῦ', het laatste woord van vers 1:12). Het relatief voornaamwoord 'die' is dus verbonden met zijn antecedent 'diegene' via een zeer ongewoon aandoende *constructio ad sensum* (met overeenkomst inzake geslacht doch niet inzake getal) die door de auteur zeer bewust in de tekst is ingebouwd om de zeer ongewone gebeurtenis weer te geven van de transformatie van de nathanische Jezus in de tempel. De ongewoonheid van de zinsbouw drukt dus de ongewoonheid uit van de overeenkomende gebeurtenis: bij de zeer ongewone transformatie van de twaalfjarige Jezus in de tempel worden de twee tot één, en dit wordt weerspiegeld in de zeer ongewone zinsconstructie, waarbij het meervoud van het betrekkelijk voornaamwoord zich projecteert in het enkelvoud van het antecedent. Terwijl een gewone *constructio ad sensum* in wezen een voorbeeld is van onnauwkeurig taalgebruik (men verwaarloost de grammaticale regel, volgens dewelke betrekkelijk voornaamwoord en antecedent niet inzake naamval, doch wel inzake geslacht en getal moeten overeenstemmen) is de *constructio ad sensum* in Joh.1:12-13 juist een voorbeeld van hypernauwkeurig taalgebruik. De grammaticale eis tot overeenstemming inzake getal weerspiegelt het natuurlijke gegeven dat in normale omstandigheden, behoudens geboorte en dood, het aantal menselijke personen constant blijft en menselijke individuen niet fusioneren. In het uitzonderlijke geval van de metempsychose van de salomonische Jezus naar de nathanische Jezus deed zo'n fusie zich wél voor: de twee werden één, het meervoud werd enkelvoud. Dit wordt nauwkeurig gereflecteerd in de tekst waar het meervoud 'οἱ' verwijst naar het enkelvoud 'αὐτοῦ'. We kunnen de logica van de zinsbouw direct vaststellen wanneer we dit enkelvoud 'αὐτοῦ' vervangen door het meervoud 'αὐτῶν'. Er ontstaat dan onmiddellijk een volkomen natuurlijke zin met perfecte overeenkomst tussen het betrekkelijk voornaamwoord en het onmiddellijk ervoor geplaatste antecedent:

Joh.1:12 ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα **αὐτῶν**, 13 οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν.

12 Al diegenen die Hem aanvaardden, aan hen gaf Hij het vermogen om kinderen van God te worden, aan hen die geloofden in de Naam van **diegenen** 13 die niet uit bloed noch uit de wil van het vlees of uit de wil van een man, maar uit God zijn geboren.

Omdat de twee Jezuskinderen en hun ouders identieke namen hadden verwijst vers 13 in de aangepaste passage volkomen natuurlijk naar de twee Jezuskinderen en hun in de evangelies vermelde 'maagdelijke geboorte'³¹

³¹ Deze 'maagdelijke geboorte' moet niet begrepen worden in de zin dat Jozef geen rol speelde als natuurlijke vader. Zonder een natuurlijke vader zou de incarnatie van het Woord geen menselijke incarnatie zijn geweest in de volle zin van dat woord; het hebben van een menselijke vader maakt deel uit van de menselijke conditie die werd gedeeld door het Woord. Bovendien zouden de afstammingslijsten in Matteüs en Lucas betekenisloos zijn. De betekenis van de 'maagdelijke geboorte' wordt in de evangelies zelf aangegeven: de voortplantingsdaad zou zijn gebeurd zonder bewuste deelname van de moeder en de vader (i.e. de man en de vrouw 'kenden' elkaar niet; zie Mt.1:25 en Lk.1:34). Het geestelijk

(Mt.1:25; Lk.1:34). De uitdrukking 'in de Naam van diegenen...' is dus volkomen logisch. We weten echter dat, vooraleer de Logos zich belichaamt (Joh.1:14) de twee Jezuskinderen één moeten worden. Om deze éénwording van de twee Jezuskinderen weer te geven heeft de evangelist het meervoud 'diegenen' ('αὐτῶν') vervangen door 'diegene' ('αὐτοῦ'). Met 'diegene' wordt dus aangeduid Jezus van Nazareth, zoals die leefde na de transformatie van de nathanische Jezus in de tempel (zondag 14 mei 13) maar vóór de Doop in de Jordaan (zondag 1 april 31). Op deze manier wordt op een compacte doch merkwaardig preciese wijze weergegeven wat volgens de christelijk-esoterische traditie is gebeurd. Vers 1:13 verwijst naar Jezus in het meervoud, omdat sprake was van twee Jezuskinderen, beide 'maagdelijk geboren'. Het 'geloof in de Naam van diegene' (eind vers 1:12) verwijst naar de naam van Jezus van Nazareth zoals die voorhanden was van het jaar 13 tot het jaar 31. We zien dat het geloof geen betrekking heeft op deze Jezus van Nazareth als zodanig; het gaat over het geloof "...in de Naam van diegene". Jezus van Nazareth gaf in wereldse zin zijn naam door aan de geïncarneerde Logos doch het is natuurlijk niet de wereldse naam die hier wordt bedoeld. De 'Naam' waarin wordt geloofd is uiteindelijk de natuurlijke naam van het geïncarneerde Woord die, uit de aard zelf van de zaak, samenvalt met het Woord zelf, – het Woord is zijn eigen Naam, het Woord is bij de doop in de Jordaan de eigenlijke Naam van Jezus van Nazareth geworden en geloof in deze Naam valt samen met geloof in het Woord.

De hier voorgestelde lezing biedt verschillende voordelen. Het antecedent van het betrekkelijk voornaamwoord 'die' ('ὃ') wordt gevonden op de meest natuurlijke plaats, onmiddellijk voorafgaand aan het voornaamwoord. Het vermoeden van meerdere kerkvaders (zoals Tertullianus), als zou vers 1:13 betrekking hebben op de maagdelijke geboorte van Jezus, vindt bevestiging. Deze lezing van Joh.1:12-13 lost ook het probleem op van de conjunctie 'καὶ' waarmee Joh.1:14 opent. Deze conjunctie suggereert dat het betoog van 1:13 naar 1:14 doorloopt en dat geen inhoudelijke cesuur de twee verzen scheidt. Wanneer de hier voorgestelde esoterische lezing wordt gevolgd loopt het betoog inderdaad vloeiend verder: in Joh.1:12-13 wordt verwezen naar de twee Jezuskinderen en hun éénwording, en in Joh.1:14 wordt de daarop direct aansluitende stap vermeld, namelijk de incarnatie van het Woord in Jezus van Nazareth. Volgens deze lezing verschijnt tegelijk ook een impliciete doch betekenisvolle vergelijking tussen enerzijds de twee Jezuskinderen en anderzijds diegenen die (ahw in navolging van deze twee) 'kind van God' worden. De doorslaggevende overweging is evenwel dat door de hier gepresenteerde interpretatie überhaupt een zinvolle betekenis met Joh.1:12-13 kan worden verbonden. De passage heeft bij nader toezien geen coherente exoterische lezing. Joh.1:12-13 is éénduidig een esoterische verwijzing naar het geheim van de twee Jezuskinderen, versleuteld via een zeer uitzonderlijke zinsconstructie (een meervoudig betrekkelijk voornaamwoord met enkelvoudig antecedent) die een preciese afbeelding vormt van een zeer uitzonderlijk spiritueel feit (twee Jezuskinderen worden één Jezus van Nazareth).

correlaat hiervan is dat moeder en zoon twee polen vormen van één wezen (dit zou dus ook moeten gelden voor de salomonische Jezus, wat een onbegrepen probleem vormt).